

L'andorranitat d'una fotògrafa

Laia Casino i Puiggali

Introducció

Què vol dir *ser andorrà*? Per respondre amb concreció literal podem recórrer al diccionari català de Pompeu Fabra, personatge que va indexar i definir la nostra llengua. La definició és doble i aplicable segons el context.

andorrà -ana 1 adj 1 Natural del Principat d'Andorra o d'Andorra la Vella.

2 Relatiu o pertanyent al Principat d'Andorra o a Andorra la Vella o als seus habitants.

2 m i f Habitant del Principat d'Andorra o d'Andorra la Vella.

Ara, feta la descripció literal, repetiré la pregunta de forma més íntima i reflexiva. Què és per mi ser andorrana? En respondre vull analitzar les reaccions que genera la meua resposta, en el meu interior i en l'entorn social on em manifesto. Els avantatges o desavantatges que comporta aquesta nacionalitat i com és vista i acceptada dins i fora del país. Intentaré resumir breument el resultat de l'anàlisi en només tres punts:

1. Imatge que donen els andorrans més enllà de la pròpia frontera.
2. El sentiment andorrà en relació amb el seu patrimoni nacional, tradicions, costums i vida social.
3. Importància de representar el país en diferents llocs i estaments.

1. Imatge de l'andorrà més enllà de la frontera

Hi ha un exemple pràctic, entenedor, tret de les vivències diàries, que es pot reflectir en un senzill diàleg i que és peça clau per retratar la nostra imatge.

—Hola. Com et dius? Jo sóc X.

—Hola. Em dic Laia.

—D'on ets, Laia?

—D'Andorra.

I la resposta automàtica de l'altra persona és:

—Caram! Deus estar forrada! Ei!, i els cotxes que teniu i que conduïu com bojos!

Oh!, i també deus saber esquiar molt bé, no?

Segueix el diàleg esmentant més i més situacions difícils de realitzar fora del Principat fins que només els resta ressaltar amb irònica enveja l'adjectivació de *paradís fiscal*, *evasió d'impostos* i *calaix de diner negre*.

En arribar a aquest punt la imatge de la població andorrana a l'exterior ja no ofereix cap dubte. Però la gent es manifesta poc crèdula quan escolta senzilles explicacions vivencials de la realitat actual, explicacions que com la següent reflecteixen la realitat i la forma de vida d'una gran majoria de població, sobretot el jovent.

—No, no estic forrada. Ni tan sols arribo a mileurista! Ah!, i no sóc cap cosa rara. Avui en dia a Andorra molta gent jove ha de compartir pis... i gràcies!, perquè els sous, l'habitatge i el ritme de vida no estan equiparats a la realitat. Són poques les famílies posseïdores d'un capital que els permeti tenir el grau de poder adquisitiu referit. Sóc andorrana per dret, i com d'altres en iguals condicions ens veiem obligats a pagar impostos indirectes. No tinc cotxe!, no me'l podria permetre! Tampoc, en tot Andorra, no hi ha cap autoescola que tingui vehicles adaptats per a l'aprenentatge per a persones amb disminucions físiques. La seguretat social andorrana mereix capítol a part; només en casos excepcionals dona una cobertura total i garantida, és parapública.

Poc a poc veus que la cara de l'interlocutor va canviant... Quins sentiments el mouen? Està decebut? Pensa que faltes a la veritat? O potser entén que la mítica Andorra ha deixat d'existir?

Sense cap ànim de carregar-me el país on he nascut, el país que estimo, el meu país..., crec que he de fer justícia, i es necessita relacionar i prendre consciència dels dèficits i les mancances. Aquest pot ser el primer pas d'un camí que obri el panorama i el tarannà, i sigui un estímul per a la recerca de solucions.

Per tant, crec que hi ha una imatge molt desvirtuada vers l'exterior dels andorrans, tant en el *modus vivendi* com en la superficialitat que tenim (només volem valor material, i això que som un país de pau); amb aspectes culturals, demogràfics, polítics, religiosos que potser hauríem de treballar més des del ministeri d'Afers Exteriors per començar a mostrar com és l'andorrà, i parlant en el meu cas, els que han nascut després del 1977.

2. El sentiment andorrà en relació amb el seu patrimoni nacional, tradicions, costums i vida social

Fins avui es desconeix un procediment vàlid per mesurar sentiments i sovint ens podria ajudar a respondre qüestions d'aparença senzilla i fons complicat. Valorem els següents aspectes:

- El grau d'integració al país del nascut andorrà de primera generació supera el del resident de tota una vida?
- Quin dels dos coneix i valora millor les tradicions i els valors de la terra?
- Com sent el país el temporer, que és resident provisional, que treballa i s'esforça per mantenir la família al país d'origen?
- El tancament en el caràcter i la convivència de l'andorrà són produïts per la manca d'integració de la població no autòctona?
- Els principals esculls de desconeixement es troben en punts tan bàsics i essencials com la llengua, la cultura, la història i el consell polític que governa el país?
- Ha pres consciència de l'existència d'una altra Andorra diferent del paradís consumista, de compres compulsives?
- Sap quina és realment l'Andorra on està vivint?

Vull destacar aquells fets, costums i tradicions que en la meua opinió són, seran i han de ser l'essència del sentiment de país per a qualsevol andorrà, de llinatge o d'adopció. Cal conèixer pas a pas el territori, la seva composició i formació, així com seguir les petges dels avantpassats. La relació del patrimoni cultural s'ha de portar gairebé dins el cor. Ens han d'enorgullir tant les restes arquitectòniques com els espais naturals declarats patrimoni de la Unesco.

Entre els costums i tradicions esmentarem *La Marratxa* a Sant Julià, *El contrapàs* a Andorra la Vella, els esbarts i les seves actuacions a dins i a fora del país, els Encants de Sant Antoni a Canillo o la seva fira de bestiar, la festa del Roser a la Massana, els àpats col·lectius a l'aire lliure, les vivències d'una festa major d'una parròquia, com la del Poble pel dia de Sant Joan, Canòlich, el dia de la nostra patrona, Mare de Déu de Meritxell, la Façana de l'Art, els concerts de jazz a Escaldes-Engordany, el festival Narciso Yepes a Ordino, la nostra gastronomia i així un plegat de tradicions de tot tipus.

En explicar al foraster que el nostre idioma oficial és el català, que el sistema polític es basa en un copríncipat i que el patrimoni preromànic i romànic és una de les bases de la nostra font de cultura fas, a la vegada que una petita classe d'història, una pinzellada de l'escenari on es mou el món andorrà. Un andorrà treballa i viu com qualsevol els temps de fàcil desenvolupament i expansió, la crisi econòmica, les guerres, l'atur..., i el seu futur està condicionat per les mateixes expectatives que el de la resta de ciutadans del món.

El sentiment de ser andorrà va més enllà de tenir un passaport, és el sentiment de veure i viure com les tradicions passen de generació en generació sense pèrdua, mantenint la identitat com a poble en el present i en el futur sense que el trànsit de

cultures i nacionalitats per les nostres terres pugui minvar-ne els valors. El bon andorrà s'enriquirà amb les aportacions positives de tot nouvingut. És tasca de tots els andorrans la conservació de la llengua, el patrimoni, els usos i costums, però essencialment és el Govern i la seva àrea de Cultura qui n'ha de portar l'estendard. Ens podem preguntar, ho fem bé? Anem endavant socialment, políticament i econòmicament sense perdre l'essència, les arrels i la identitat? Siguem sincers en la resposta, el futur del país està en joc.

3. Importància de representar el país en diferents llocs i estaments

En arribar a aquest punt és convenient utilitzar la subjectivitat per explicar la meua pròpia vivència. Sóc una jove andorrana que ha tingut la joia de representar el país dins i fora del marge fronterers, arreu he fet onejar amb orgull la nostra bandera.

La meua vinculació a entitats, organismes esportius, oficials i culturals andorrans comença en els meus primers anys d'infantesa. Gairebé no sobresurto del sòl i ja sóc membre actiu de l'esbart Santa Anna. La seva influència fa que comenci a arrelar profundament dins el meu cor l'autèntic amor al país i el sentiment d'integració. Més tard m'allunyo temporalment de la meua terra per raons d'estudi, però els sentiments segueixen latents.

La meua tornada al país no em va decebre, les meues expectatives es complien i el meu ànim per ajudar en qualsevol millora seguia viu. Vaig retrobar els vells amics i vaig conèixer nova gent, tot el meu cercle estava motivat pel mateix ideal. Més endavant, com a voluntària de la Creu Roja i participant en les seves múltiples activitats, encara vaig poder augmentar i millorar els meus coneixements de la nostra geografia, tradicions i costums.

També estic orgullosa d'haver format part dels equips de l'esport nacional. Vaig aprofitar les meues èpoques de voluntària al Borrufa i d'entrenadora a l'esquí club per col·laborar en la tasca de fer conèixer els valors de la terra entre els infants i els joves amb qui mantenien contacte. Avui, els trobo sovint pel carrer, em saluden... i puc comprovar que la llavor no va caure en terreny estèril.

Retornant a l'objectiu d'aquest punt. Per mi les fites assolides més importants són:

- Ser membre de la Fadem, com a secretària i com a esportista. En aquest organisme, treballant en estreta col·laboració amb la coordinadora, Susanna Herrera, es va poder integrar al país la llei del gos pigall, que permetia per primer cop als invidents una circulació més segura dins el territori andorrà. Aquest fet va ajudar en la promoció turística del Principat per part de l'ONCE.

- Vull esmentar també la meua col·laboració a aconseguir que es diferenciés un minusvàlid jove d'un de la tercera edat dins de la reforma de la Llei de l'esport que va ser aleshores impulsada per la Fadem.

- Com a esportista, el fet de ser la primera nedadora andorrana amb discapacitat guanyadora de medalles em va permetre donar a conèixer el país, la seva bandera, situació i costums a tot el món.

- Tot i ser una de les candidates a Andorrana de l'any en l'àmbit esportiu, no vaig sortir-ne escollida però era la primera vegada que es proposava algú que per la seva esportivitat, participació i entusiasme havia ajudat a engrandir i donar a conèixer el nom del país arreu del món. Per mi era tot això molt més important que un efímer regnat. També el fet que el país comencés a actuar equitativament en el tema home-dona.

- Ara canviarem radicalment de tema. M'agradaria recordar-vos que em dedico a la fotografia. En aquest terreny puc afirmar que vaig ser la primera persona a tot el món que va exposar, amb els permisos corresponents, a les galeries o passadissos del metro de Barcelona. El lloc va ser escollit per demostrar i reivindicar que l'art pot estar a tot arreu i arribar a tots, des del senzill vianant fins al més instruït. En tot moment em vaig presentar com a noia d'Andorra, precursora d'una nova forma d'expressió. La idea, atrevida i innovadora, ha fet escola i ara TMB, amb el suport d'espònsors com Canon, ha creat una mostra d'art subterrani amb joves promeses de les arts plàstiques. Deixo aquí constància que la idea no patentada té procedència andorrana. He guanyat premis i he fet exposicions, i sempre dient que sóc andorrana.

Però curiosament, cada vegada que m'he volgut inscriure i participar en concursos fotogràfics com a ciutadana d'Andorra no ha estat possible. Per què? Per quin motiu? És difícil d'entendre, però és absolutament cert: Andorra no surt mai al desplegable. No és per l'extensió, la superfície o la densitat; és per una greu manca de potenciació cultural. El fet de no ser un país comunitari no és cap excusa per a aquesta mancança. Finalment, i primant l'afany de participació per sobre del de discutir, acabava inscrita com a comunitària del lloc on més bufava aquell dia el vent. El fet és trist, condemna el país a l'anonimat i obliga els artistes a exiliar-se encara que sigui temporalment.

També és necessària una croada per netejar la nostra honradesa i honor. Així posarem fi a desagradables escorcolls personals i d'equipatge en importants aeroports d'arreu del món només per un motiu, per un únic motiu, portar passaport andorrà. També al fet que després de llargues hores de retenció s'acabi fent una inscripció de l'artista com a resident d'un altre país.

Estic agraïda a les circumstàncies pel camí recorregut, en què he buscat el coneixement i la promoció cultural del país, però no n'estic satisfeta, ja que el tram que resta és llarg i feixuc. No perdo la confiança, som molts els que ara ho volem i no defallirem. Ho podrem fer des de dins? Ens escoltarà i considerarà el Govern?

Laia Casino i Puiggalí,
enginyera informàtica i fotògrafa